

Jak czytać dramaty? Dramat romantyczny: Adam Mickiewicz, *Dziady*, część III. Część 2

- [Wprowadzenie](#)
- [Schemat](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Jak czytać dramaty? Dramat romantyczny: Adam Mickiewicz, *Dziady*, część III. Część 2

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W drugiej części cyklu lekcji rozwiniiesz i sprawdzisz swoje umiejętności analizy dramatu. Dokonasz interpretacji fragmentów dramatu romantycznego *Dziady*, część III, Adama Mickiewicza. Odnajdziesz cechy gatunkowe w konkretnych scenach, kluczowych dla zrozumienia wymowy utworu. Określisz, jakie czynniki wpływają na kształt artystyczny dramatu.

Twoje cele

- Dokonasz analizy i interpretacji fragmentów dramatu Adama Mickiewicza *Dziady*, część III.
- Poznasz konteksty interpretacyjne.
- Określisz znaczenie poszczególnych scen dla konstrukcji dramatu.
- Zrozumiesz filozoficzną, ideową oraz egzystencjalną wymowę utworu.
- Sprawdzisz nabytą wiedzę na temat cech gatunkowych dramatu romantycznego.

Pierwsza część lekcji: [Jak czytać dramaty? Dramat romantyczny: Adam Mickiewicz, *Dziady*, część III. Część 1](#)

Schemat

Dramat należy analizować jako utwór literacki, pamiętając jednak, że cechy rodzajowe mają znaczenie dla możliwości realizacji scenicznej. Artyzm utworu wynika zarówno z jego konstrukcji, jak i literackich środków wyrazu. Dramat może wykorzystywać różne style językowe i wiele rodzajów dialogów. Może łączyć różne gatunki i sięgać po rozmaite wyznaczniki gatunkowe, jak komizm, tragizm czy ironia tragiczna. Logika i kolejność scen mogą być podyktowane przez motywację realistyczną – psychologiczną lub społeczną, jak również metafizyczną, a główny konflikt może rozgrywać się w świadomości bohaterów. Swoboda twórcza i oryginalna artystyczna wizja to mechanizm rozwoju dramatu, od jego początków po współczesne formy awangardowe i eksperymentalne.

Jednym z najważniejszych dramatów romantycznych są *Dziady cz. III* Adama Mickiewicza, utwór wydany w 1832 roku, łączący wątki narodowyzwoleńcze z problematyką metafizyczno-religijną.

Polecenie 1

Przeczytaj uważnie Scenę V – *Widzenie Księdza Piotra* i odpowiedz na poniższe pytania. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną na schemacie analizą i interpretacją.

W jaki sposób został scharakteryzowany Ksiądz Piotr?

Jaką funkcję pełni biblijna stylizacja widzenia?

Jak można scharakteryzować mesjanizm Mickiewicza na podstawie *Widzenia Księdza Piotra*?

Jaką rolę pełnią postacie Aniołów?

Polecenie 2

Przeczytaj uważnie Scenę VII – *Salon warszawski* i odpowiedz na poniższe pytania. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną na schemacie analizą i interpretacją.

Jakich informacji dostarcza tekst główny i didaskalia?

Jak zostały scharakteryzowane postacie pojawiające się w scenie VII?

W jaki sposób przedstawiona została polemika między klasycystyczną i romantyczną koncepcją poezji?

Jaki obraz społeczeństwa polskiego został ukazany w tej scenie?

Polecenie 3

Przeczytaj uważnie Scenę IX – *Noc Dziadów* i odpowiedz na poniższe pytania. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną na schemacie analizą i interpretacją.

Jakich informacji dostarcza tekst główny i didaskalia?

W jaki sposób przedstawieni zostali bohaterowie?

Jaki charakter ma czas i przestrzeń oraz jakimi środkami budowany jest nastrój sceny?

Jak rolę pełnią postacie fantastyczne?

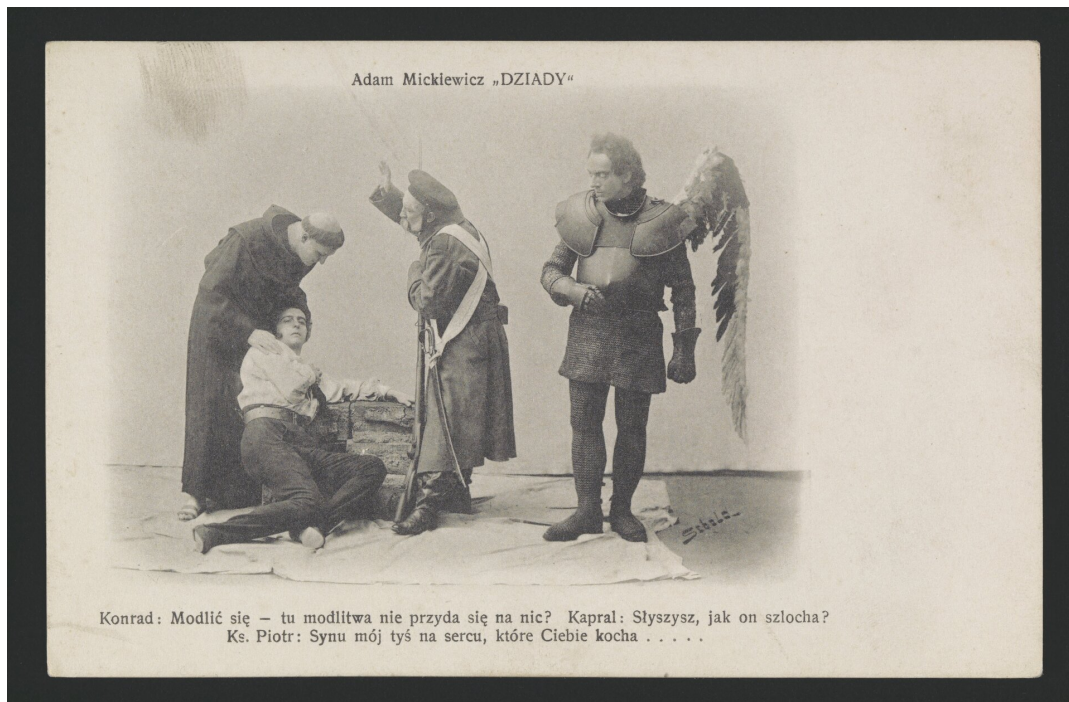
Przeczytaj

Podsumowanie analizy sceny V – *Widzenie Księdza Piotra*

Postacie

Ksiądz Piotr jest kluczową postacią w koncepcji **mesjanizmu** – jest patriotą, głęboko przejętym cierpieniem narodu, jednak – w odróżnieniu od Konrada – cechuje go chrześcijańska pokora, skromność oraz głęboka wiara w Boga i jego opiekę nad Polakami. Tragiczny los ojczyzny nie jest dla niego powodem do zwątpienia w boski porządek świata. Ksiądz Piotr wierzy, że Polska, która swą męką odkupi winy świata, zmartwychwstanie jak Chrystus, przynosząc wolność narodom Europy. Wszystko, co się wydarza, przyjmuje z wiarą i pokorą jako część boskiego planu zbawienia, nigdy nie popadając w zwątpienie. Dlatego też zostaje wybrany przez Boga, który udzielił mu łaski poznania przyszłości narodu. Piotr to również imię **symboliczne** – opoka, skała – nawiązujące do postaci świętego Piotra. Bernardyn jest otwarty zarówno na bliźniego, jak i na Boga, potrafi nawiązać prawdziwy dialog, który wymaga pokory.

Wydarzeniom dramatu nadał Mickiewicz interpretację religijną, dzięki czemu klęska zyskiwała metafizyczny sens, stając się pewnym etapem przewidzianym w boskim planie. Idea mesjanistyczna miała nie tylko pocieszyć Polaków, ale również zjednoczyć ich oraz dodać sił i wiary w sens dalszej walki o niepodległość. Poeta, odwołując się do biblijnej idei Izraela jako narodu wybranego, stworzył historiozoficzną koncepcję, której istotą było przekonanie o historycznej misji narodu polskiego. Obecność postaci fantastycznych – Aniołów – jest potwierdzeniem metafizycznego sensu widzenia Księdza Piotra i jego doniosłości.

Reprodukcja fotografii przedstawiającej scenę z dramatu Adama Mickiewicza *Dziady* wraz z fragmentem utworu, 1906

Źródło: Polona.pl, domena publiczna.

Warstwa słowna

Mickiewicz odwołuje się do porównań, metafor i obrazów biblijnych, budując analogię między dręczeniem polskich uczniów i studentów przez carski aparat represji a dokonaną za sprawą Heroda rzezią niewiniątek, co wiąże się z mesjanistyczną koncepcją dziejów narodu. W wizji rozbiorów, których alegorią jest męka i ukrzyżowanie Chrystusa, kolejno pojawia się sąd nad Chrystusem-Polską, droga krzyżowa, ukrzyżowanie i wniebowstąpienie. Polska, jak Jezus, jest łżona, a następnie ukrzyżowana przez narody Europy: Francja (Gal) to Piłat, a państwa zaborcze (Austria, Prusy i Rosja) ucieleśniają oprawców. Upadek Polski, porównany do śmierci Chrystusa na krzyżu, ma charakter odkupienia, zapowiadając zmartwychwstanie, czyli odzyskanie niepodległości. Symbolem Polski jest w ostatniej wizji namiestnik wolności, stojący na trzech koronach, które można zinterpretować jako pokonane państwa zaborcze, utożsamiane z siłami zła. W planie metafizycznym carska Rosja symbolizuje domenę szatana. Polska-Chrystus narodów w mesjanistycznej koncepcji wyłożonej w III części *Dziadów* ma wypełnić swą historyczną misję, przynosząc Europie wyzwolenie od tyranii i pokój.

Mesjanizm Mickiewicza można streścić w hasło „Polska Chrystusem narodów”. Poeta konsekwentnie buduje mesjanistyczną wizję, której elementy pojawiają się już w przedmowie autorskiej, gdzie zaborca został porównany do Heroda, a filomaci i filareci do zamordowanych z jego rozkazu niewiniątek. Mesjanistyczne koncepcje pojawiły się po klęsce powstania listopadowego – potrzebna była wówczas idea, która mogłaby podbudować morale Polaków zarówno w kraju, jak i na emigracji, i nadać pozytywny duchowy sens temu bolesnemu wydarzeniu.

Podsumowanie analizy sceny VII – *Salonu warszawskiego*

Adam Wiślański jako Gustaw w *Dziadach* Adama Mickiewicza, 1902

Źródło: Polona.pl, domena publiczna.

Postacie

Scena przedstawia dwie grupy postaci wyraźnie różne pod względem miejsca, w jakim przebywają, języka, jakim się posługują, tematyki prowadzonych rozmów, a także postawy, jaką przyjmują w obliczu sytuacji politycznej. Towarzystwo siedzące przy stoliku złożone jest z obojętnych wobec losu ojczyzny urzędników, arystokracji i literatów – przedstawicieli klasycyzmu. Młodzi patrioci stojący przy drzwiach ubolewają nad losem ojczyzny. Dla nich prawdziwym problemem i tematem godnym literatury są „współczesne wypadki” – cierpienia, jakich doświadczają Polacy ze strony zaborcy, które trzeba utrwalić dla przyszłych pokoleń, by zachować narodową tożsamość. Literaci sprzeciwiają się takiej koncepcji poezji.

Pierwowzorami literatów były postaci historyczne, zaangażowane w formowanie się założeń romantyzmu. Świadczą o tym charakterystyczne dla nich poglądy i zachowania.

Literat III – pierwowzorem tego bohatera był Kajetan Koźmian, mocno podkreśla znaczenie reguł dobrego smaku, które nie pozwalają na pisanie o sprawach zbyt aktualnych.

Literat IV – jego pierwowzorem był Kazimierz Brodziński; on twierdzi, że gwałtowne wydarzenia są obce narodowemu charakterowi Polaków („Sławianie, my lubim sielanki”). W dyskusji pojawiają się zarzuty natury estetycznej (klasycyzm to literatura miałka, nudna), a przede wszystkim politycznej (brak postawy patriotycznej i obojętność na losy ojczyzny).

Scena jest podsumowaniem polemiki romantyków z klasykami i sentymentalistami, dokonany na płaszczyźnie społeczno-politycznej.

Błahe konwersacje „towarzystwa stolikowego” i wypowiedzi literatów, zestawione z historią Cichowskiego, opowiadaną przez jednego ze stojących pod drzwiami młodych ludzi, obnażają ich duchową pustkę i brak patriotyzmu.

Warstwa językowa

Didaskalia wykraczają poza wskazówki inscenizacyjne; pojawia się w nich odautorska **ironia**, widoczna w posłużeniu się epitetem „wielcy” w opisie „towarzystwa stolikowego”. Podział bohaterów został dokonany także w oparciu o kryterium językowe – ludzie obojętni na sprawy narodowe mówią po francusku, natomiast młodzi patrioci mówią po polsku. W zakończeniu utworu pojawia się porównanie celnie oddające charakter narodu polskiego („Nasz naród jak lawa”).

Przestrzeń

Podobnie jak w innych scenach, pojawia się tutaj symboliczny podział przestrzeni. Arystokratyczny salon – miejsce literackich spotkań zostało wyraźnie podzielone na dwie części – jedna to tzw. towarzystwo stolikowe, ukazane w negatywnym świetle, druga to młodzi patrioci stojący przy drzwiach.

Czas

Z wypowiedzi postaci wiadomo, że wydarzenia rozgrywają się po wyjeździe Nowosilcowa z Warszawy, a więc w czasie śledztwa, które prowadzi on w Wilnie. Fakt ten nadaje szczególne znaczenie toczonym w salonie rozmowom.

Podsumowanie analizy sceny IX – *Nocy Dziadów*

Postacie

Guślarz i Kobieta są postaciami typowymi dla dramatu romantycznego – ich tożsamość pozostaje niejasna. Guślarz jest właściwie ograniczony do swojej obrzędowej funkcji, chociaż nie bierze udziału w Dziadach. Kobieta została scharakteryzowana przez swój kostium – nosi żałobę, więc prawdopodobnie niedawno utraciła kogoś bliskiego. Z jej wypowiedzi można wywnioskować, że dawniej łączyło ją coś z człowiekiem, którego ducha chciałaby przywołać. Prawdopodobnie był nim Gustaw-Konrad, nieszczęśliwie w niej zakochany. Scena zawiera wiele wskazówek dotyczących postaci Gustawa-Konrada. Informacje te są dość enigmatyczne, jednak pozwalają odtworzyć biografię romantycznego bohatera – niegdyś nieszczęśliwego kochanka, być może samobójcy, obecnie zesłańca,

prześladowanego przez zaborców.

Pojawienie się postaci fantastycznych (duchów Doktora i Bajkowa) wskazuje na metafizyczną motywację wydarzeń i jest odwołaniem do romantycznego światopoglądu, którego manifestem była część II *Dziadów* (przekonanie o życiu pozagrobowym bliskim związku umarłych z żywymi i konieczności odpokutowania po śmierci swoich win).

Przestrzeń

Zgodnie z tradycją obrzęd ma miejsce na cmentarzu, w kaplicy. Scena przedstawia jednak parę bohaterów, którzy nie biorą udziału w obrzędzie (ukrywają się w drzewie). Sceniczna przestrzeń wydarzeń zostaje jednak poszerzona o przestrzeń współprzedstawioną, która pojawia się w rozmowie-relacji Guślarza i Kobiety.

Czas

Scena ma miejsce w czasie nocy Dziadów, zamyka więc roczny cykl wydarzeń, który rozpoczął się *Prologiem*. W ten sposób przedstawione w dramacie wypadki zostały wpisane w czas mitu religijnego – czyli zachowana została regularność czasowa, uzasadniona wydarzeniami o znaczeniu duchowym – zyskując sens metafizyczny.

Budowa dramatu

Ostatnia scena łączy wydarzenia przedstawione w III części dramatu z poprzednimi częściami utworu – podobnie jak w części II, pojawia się tu obrzęd Dziadów, na który przybywają duchy Doktora i Bajkowa, ukaranych za upokorzenie Księdza Piotra. Zakończenie nie przynosi rozwiązania akcji, można się domyślać, że bohaterem, który pojawia się w kibitce, jest Konrad. Jego postać jest elementem łączącym ostatnią scenę z poprzednimi oraz z *Ustępem* cz. III, w którym zostały ukazane losy bohatera na zesłaniu.

Słownik

ironia

(gr. *eironeía* – przestawianie, pozorowanie) – figura stylistyczna polegająca na celowo wprowadzanej sprzeczności między przekazywaną informacją a jej znaczeniem ukrytym; wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje ironii: retoryczną, sokratejską i romantyczną; bywa trudna do zidentyfikowania, nie można identyfikować z kłamstwem i sarkazmem

mesjanizm

(hebr. *māšīaḥ* – pomazaniec, namaszczoney; Mesjasz + -izm) – w kulturze polskiej nurt literacki, filozoficzny i religijny, zapoczątkowany w pierwszej połowie XIX wieku, zgodnie

z którym ciemiężony przez trzech zaborców naród polski, uznawany za Mesjasza narodów, przez swoje cierpienie i mękę zbawi całą ludzkość i przywróci wolność narodom europejskim; pogląd ten został utrwalony w *Dziadach cz. III* Adama Mickiewicza

symbol

(gr. *sýmbolon*) – wieloznaczny, postrzegany zmysłowo odpowiednik jakości niemających określenia w systemie językowym, opierający się na sugerowaniu wzruszeń i nastrojów, w przeciwieństwie do alegorii nieposiadający utrwalonego w kulturze znaczenia

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zrekonstruuj przebieg wydarzeń przedstawionych w dramacie.

Ćwiczenie 2

W szkicowniku narysuj schemat charakteryzujący akcję dramatu. Zaznacz w nim najważniejsze wątki. Patrząc na szkic rozważ, czy akcja ma konstrukcję prostą, jednowątkową, czy skomplikowaną, wielowątkową. Zapisz swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 3

Dlaczego romantyzm apoteozował poetów? Wskaż cechy romantycznego poety w postaci Konrada.

Ćwiczenie 4

Określ zasadę rządzącą układem zdarzeń w dramacie – zastanów się, czy można wskazać konflikt między bohaterami, który jest motorem akcji? Odpowiedz, czy może w przypadku tego dramatu zasada jest inna? Zapisz swoje spostrzeżenia.

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Uzasadnij swoją odpowiedź z poprzedniego pytania, dotyczącego motywacji zdarzeń w dramacie.

Ćwiczenie 7

Skonfrontuj swoje spostrzeżenia z dotychczasowej analizy i interpretacji dramatu Adama Mickiewicza i podsumuj je, kierując się poniższymi poleceniami:

- scharakteryzuj fabułę dramatu, wskazując jej główne elementy;
- określ motywację zdarzeń w utworze;
- scharakteryzuj sposób przedstawienia bohaterów.

Ćwiczenie 8

Wypisz cechy, które pozwalają uznać *Dziady* za dramat romantyczny.

Ćwiczenie 9

Napisz i uzasadnij, w jaki sposób kompozycja i zamysł artystyczny *Dziadów cz. III* Adama Mickiewicza służą głębszemu ukazaniu problematyki metafizycznej, narodowej oraz egzystencjalnej.

Praca domowa

Wykorzystując dotychczasowe ustalenia, dokonaj interpretacji części III *Dziadów*, uwzględniając następujące problemy:

- rozrachunek z romantycznym indywidualizmem,
- mesjanistyczną koncepcję dziejów Polski,
- ocenę społeczeństwa polskiego.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Jak czytać dramaty? **Dramat romantyczny: Adam Mickiewicz, *Dziady*, część III. Część 2**

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.
3. Rozumienie konieczności zachowania i rozwoju literatury i kultury w życiu jednostki oraz społeczeństwa.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
10. Budowanie systemu wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka.
11. Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. patriotyzm, sprawiedliwość, obowiązkowość, szlachetność, walka, praca, odwaga, roztropność).

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;
2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

19) Adam Mickiewicz, Oda do młodości; wybrane ballady, w tym Romantyczność; wybrane sonety z cyklu Sonety krymskie oraz inne wiersze; Konrad Wallenrod; Dziady cz. III;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- charakteryzuje cechy dramatu romantycznego,
- analizuje budowę III części *Dziadów*,
- poznaje przedstawicieli dramatu romantycznego,
- wyjaśnia, jakie znaczenie ma mesjanizm w III części *Dziadów* Adama Mickiewicza.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- drama;
- sztuka teatralna.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Uwaga: scenariusz obejmuje dwie lekcje: Jak czytać dramaty? Dramat romantyczny: Adam Mickiewicz, *Dziady*, część III. Część 1 i Część 2**

Nauczyciel prosi, aby uczniowie:

1. Zapoznali się z audiobookiem z I cz. cyklu, który zawiera streszczenie dramatu

Adama Mickiewicza *Dziady*, oraz z informacjami na temat dramatu romantycznego.

2. Podzielili się na grupy, zgodnie z podziałem dramatu dokonany w obu lekcjach. Poleca, by członkowie grup podzielili między sobą zadania: potrzebni będą odtwórcy ról oraz osoby, które zajmą się przygotowaniem schematycznej scenografii (np. plansza lub plakat przedstawiający miejsce akcji) czy rekwizytów.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom cele zajęć oraz wspólnie ustala z nimi kryteria sukcesu.
2. Lekcja rozpoczyna się od ustalenia cech dramatu romantycznego. Nauczyciel poleca, by jedna osoba notowała na tablicy, w formie mapy skojarzeń, wymieniane przez uczniów cechy (uczniowie mogą wrócić do informacji z e-materiału). Nauczyciel dba o to, by ustalenia były pełne, ewentualnie uzupełnia informacje.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel informuje uczestników zajęć, jak będzie przebiegała praca na lekcjach. Każda z grup, wykorzystując przygotowane wcześniej scenografie i rekwizyty, odegra swoją scenę z dramatu. Następnie wszyscy uczniowie, pracując w ramach swojej grupy, wykonają polecenia związane z konkretną sceną. (Chodzi o to, by wszyscy mogli przeanalizować wszystkie sceny, co będzie im potrzebne podczas interpretacji). Po upływie czasu wyznaczonego przez nauczyciela na opracowanie poleceń grupa, która inscenizowała dany fragment, przedstawia swoje propozycje odpowiedzi. Pozostali uczniowie mogą je uzupełniać, dyskutować, szukać wspólnie najlepszego rozwiązania. Mogą także korzystać z podpowiedzi interpretacyjnych zawartych w e-materiale.
2. W podsumowaniu tej fazy lekcji uczniowie mogą przedyskutować przygotowane scenografie i rekwizyty oraz odtwórców tekstu dramatu, a nauczyciel ocenić pracę grup.
3. Następnie uczniowie (indywidualnie) czytają podsumowanie analizy poszczególnych scen, aby skonfrontować swoje ustalenia z zaproponowanymi w e-materiale. (Podsumowanie analizy *Prologu*, sceny I więziennej i sceny II *Wielkiej Improwizacji* znajduje się w cz. I cyklu lekcji, w sekcji „Przeczytaj”, a podsumowanie analizy sceny V *Widzenia Księdza Piotra*, sceny VII *Salonu warszawskiego* i sceny IX *Nocy Dziadów* w cz. II cyklu lekcji, także w sekcji „Przeczytaj”).
4. W ostatniej części tej fazy lekcji uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się” z cz. 2 cyklu lekcji. Nauczyciel wskazuje im te zadania, które posłużą do syntezy zgromadzonych informacji oraz ułatwią interpretację dramatu. Warto zwrócić uwagę na ćwiczenia: 1, 2, 5, 7, 8.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące, np. jakie cechy pozwalają uznać III część *Dziadów* za przykład dramatu romantycznego?

2. Na zakończenie lekcji nauczyciel pyta o wątpliwości uczniów związane z interpretacją dramatu Mickiewicza, której mają dokonać w domu. Odpowiada na pytania, udziela wskazówek, przypomina, jak powinien zostać skonstruowany szkic interpretacyjny dzieła dramatycznego. prosi uczniów, by zastanowili się nad wyborem jednego z tematów pracy domowej:

- rozrachunek z romantycznym indywidualizmem,
- mesjanistyczna koncepcja dziejów Polski,
- ocena społeczeństwa polskiego..

Jeśli uczniowie mają wątpliwości interpretacyjne, nauczyciel pomaga im je rozwiązać.

Praca domowa:

1. Wykorzystując dotychczasowe ustalenia, a także podane konteksty interpretacyjne dokonaj interpretacji części III *Dziadów*, uwzględniając następujące problemy:

- rozrachunek z romantycznym indywidualizmem,
- mesjanistyczna koncepcja dziejów Polski,
- ocena społeczeństwa polskiego.

Materiały pomocnicze:

- Stanisław Furmanik, *O sztuce teatru*, [w:] *Problemy teorii dramatu i teatru*, pod red. Janusza Deglera, Wrocław 1988.
- Juliusz Kleiner, *Istota utworu dramatycznego*, [w:] *Problemy teorii dramatu i teatru*, wybór i oprac. Janusz Degler, Wrocław 1988.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Schemat” do przygotowania prezentacji multimedialnej lub plakatu.